

Javno preduzeće za komunalne poslove **KOMUS** d.o.o. Gračanica

Adresa: Muhameda Seida Mašića bb, 75320 Gračanica, Bosna i Hercegovina

Telefon: +387(0)35 706 622 • **FAX:** +387(0)35 703 381 • **E-mail:** komus@bih.net.ba

ID broj: 4209414480005 • **PDV broj:** 209414480005 • **Žiro račun:** 1321800309745897

Broj: 08 –399/23

Datum: 17.05.2023. godine

I N F O R M A C I J A
O PRIKUPLJANJU I ODLAGANJU KOMUNALNOG OTPADA
U DOMAĆINSTVIMA I PRIVREDNIM SUBJEKTIMA

SADRŽAJ:

OPŠTI PODACI	- 3 -
PRAVNI OKVIR U OBLASTI UPRAVLJANJA OTPADOM	- 3 -
Zakon o upravljanju otpadom Federacije BiH	- 4 -
Strategija zaštite okoliša Federacije Bosne i Hercegovine 2022-2032.....	- 4 -
Federalni plan upravljanja otpadom 2012-2017	- 5 -
Kantonalni plan upravljanja otpadom 2015.-2020.	- 6 -
Zakon o komunalnim djelatnostima Tuzlanskog kantona	- 6 -
INSTITUCIONALNI OKVIR UPRAVLJANJA OTPADOM	- 6 -
OBAVEZE GRADA KOJE PROIZILAZE IZ ZAKONSKE REGULATIVE	- 7 -
Strategija razvoja Grada Gračanica za period 2023.-2027. godina	- 8 -
LEAP- Lokalni ekološki akcioni plan općine Gračanica 2012-2017. godina	- 8 -
Odluka o komunalnim djelatnostima.....	- 8 -
Odluka o komunalnom redu	- 9 -
Studija upravljanja krutim otpadom	- 9 -
SISTEM UPRAVLJANJA KOMUNALNIM OTPADOM NA PODRUČJU GRADA.....	- 10 -
Odvoz komunalnog otpada iz domaćinstava	- 11 -
Odvoz otpada iz privrednih subjekata	- 13 -
Selektivno odvajanje otpada.....	- 14 -
Odvoz krupnog otpada	- 15 -
Odvoz šljake od centralnog grijanja	- 16 -
Zbrinjavanje električnog i elektronskog otpada	- 16 -
Vanredni odvozi otpada od domaćinstava i privrednih subjekata	- 16 -
Mehanizacija za odvoz otpada.....	- 17 -
Deponija “Grabovac“	- 17 -
Projekat regionalne deponije	- 19 -
Divlje deponije	- 19 -
PROBLEMI KOD PRIKUPLJANJA I ODLAGANJA OTPADA	- 21 -

OPŠTI PODACI

Grad Gračanica zauzima površinu od 219,5 km². Na ovom prostoru živi 48.395 stanovnika ili 15.137 domaćinstava (Preliminarni rezultati popisa koji su održani 2013.godine).

Gustina naseljenosti iznosi preko 220 stanovnika/km² pa se Gračanica svrstava u općine koje imaju intenzivnu naseljenost u odnosu na bosanskohercegovački prosjek od 75 stanovnika /m². Odnos urbano-ruralnog stanovništva je 33 : 67 %.

Teritorija grada Gračanica se prostire između 44° i 45° sjeverne geografske širine, u pojasu umjerenokontinentalne klime sa umjerenom toplim ljetima i umjerenom hladnim zimama, prosječnom godišnjom temperaturom od 10,0°C i prosječnim godišnjim padavinama od 830 mm/m². Najniže temperature bilježe se u januaru sa prosječno mjesečno temperaturama -9°C, a najviše u julu mjesecu sa prosječnom mjesečnom temperaturom od 19,6°C.

Reljef grada Gračanica se postepeno uzdiže iz Sprečkog polja počevši od 150 m nadmorske visine do vrhova kao što su Vis (692 m n.v.), Sijedi krš (664 m n.v), Monj (532 m n.v), itd.

Prostor grada Gračanica raspolaže sa bogatim prirodnim resursima (mineralni resursi, šume, zemljište, vodeni resursi i dr.) koji predstavljaju osnov privrednog razvoja naše općine i koji će i dalje biti važan oslonac u razvoju.

Ovakav prostor, bogat prirodnim resursima i razvijenom industrijom, iako nema tešku industriju, ima problema sa ugrožavanjem životne sredine.

Grad Gračanica je sredina s tradicijom i izuzetno razvijenim poduzetništvom u BiH. Prema posljednjim podacima, na području grada Gračanica registrovano je i aktivno djeluje ukupno 1148 poslovnih subjekata, od toga: 444 privatnih preduzeća, 657 obrta i 47 ostalih poslovnih jedinica (javna preduzeća, banke, osiguranja i mikrokreditne organizacije). Pored toga, fizičkih i pravnih lica upisanih u registar poljoprivrednih gazdinstava je 2251. U strukturi privrede dominiraju prerađivačka industrija i trgovina koji ostvaruju 81,71 % ukupnog prihoda, 75,12 % zaposlenosti, dok se 11,77% ukupnog prihoda, 13,33 % zaposlenosti ostvaruje u građevinarstvu i uslugama prijevoza. Najznačajniji sektori prerađivačke industrije su: proizvodnja i prerada proizvoda od plastike, proizvodnja i prerada drveta, proizvodnja namještaja, proizvodnja i prodaja informacionih tehnologija, proizvodnja celuloze i papira, proizvodnja mašina i uređaja, proizvodnja obuće i kožne galanterije, proizvodnja hrane i pića itd. Ne postoje zvanično obrađeni podaci od strane nadležnih organa o preduzećima na području Kantona pa tako i na području naše općine koja posjeduju sistem za upravljanje okolišem prema ISO standardu.

PRAVNI OKVIR U OBLASTI UPRAVLJANJA OTPADOM

Zakonski propisi koji se odnose na upravljanje otpadom predstavljaju jednu od najsloženijih oblasti zakonskih propisa za zaštitu okoliša, usljed raznolikog uticaja koji otpad može imati na čovjeka i okoliš. Važećim zakonodavstvom iz oblasti upravljanja otpadom uveden je i osiguran okvir za savremeni sistem zakonskih propisa o upravljanju otpadom.

Oblast upravljanja otpada preciznije je regulisana sledećim propisima:

Zakon o upravljanju otpadom Federacije BiH («Službene novine FBiH» broj 33/03 ,72/09 i 92/17)

Zakon o upravljanju otpadom predstavlja pravni okvir za uspostavu sistema upravljanja svim vrstama otpada i istim se posebno uređuju: pojmovi, definicije i osnovna načela, kategorije, vrste i liste otpada, postupci upravljanja otpadom, načela upravljanja otpadom, planiranje upravljanja otpadom, podjela nadležnosti između federacije i kantona u upravljanju otpadom, izdavanje dozvola za aktivnosti tretmana i odlaganja otpada, odgovornost u upravljanju otpadom i postupanje u slučaju vangraničnog prometa otpada.

U članu 4. Zakona o upravljanju otpadom, otpad je definisan kao sve materije ili predmeti koje vlasnik odlaže, namjerava odložiti ili se traži da budu odloženi u skladu sa jednom ili više kategorija otpada, navedenij u listi otpada i utvrđenoj u provedbenom propisu. Osnovna načela upravljanja otpadom, definirana članom 5. Zakona o upravljanju otpadom, su: prevencija - izbjegavanje nastajanja otpada ili smanjivanje količine i štetnosti nastalog otpada da bi se smanjio rizik po zdravlje ljudi i okoliš i da bi se izbjegla okolinska degradacija; mjere opreznosti ili sprečavanje opasnosti ili šteta po okoliš koju prouzrokuje otpad, preduzimanje mjera, čak i ako nije na raspolaganju potpuna naučna podloga; odgovornost proizvođača otpada koji je odgovoran za odabir najprihvatljivijeg okolinskog rješenja prema karakteristikama proizvoda i tehnologiji proizvodnje, uključujući životni ciklus proizvoda i 12 korištenje najadekvatnije raspoložive tehnologije; princip zagađivač plaća, odnosno proizvođač ili vlasnik otpada snosi sve troškove prevencije, tretmana odlaganja otpada, uključujući i brigu nakon upotrebe i monitoring, proizvođač otpada je i finansijski odgovoran za preventivne i sanacione mjere zbog šteta po okoliš koje je prouzrokovao ili će ih najvjerojatnije prouzrokovati; blizina - tretman ili odlaganje otpada treba se vršiti u najbližem adekvatnom postrojenju ili lokaciji, uzimajući u obzir okolinsku i ekonomsku profitabilnost, regionalnost - razvoj tretmana otpada i izgradnja objekata za njegovo odlaganje treba se vršiti na način da pokriva potrebe regiona i omogućava samoodrživost izgrađenih objekata.

U planiranju upravljanja otpadom nadležni organi dužni su izraditi planove za upravljanje otpadom koji će obuhvatiti: vrstu, količinu i porijeklo otpada koji se proizvodi i koji se treba tretirati ili odložiti; ciljeve upravljanja otpadom; opće tehničke zahtjeve za upravljanje otpadom i uređaje unutar područja na kojima se nalaze; raspoloživ i podesan tretman, mjesta odlaganja i uređaje unutar određene teritorije; specijalne ugovore za tretman ili odlaganje otpada za veći broj općina; specijalne ugovore za pojedine vrste otpada, kao što je opasni otpad, tečni otpad i ambalažni otpad. Zakon o upravljanju otpadom sadrži strateške ciljeve sa razrađenim prioritetima u upravljanju otpadom i pojedinim aktivnostima koje se trebaju preduzeti, listu mjera koje se trebaju preduzeti i procjenu troškova za izvršavanje zadataka u upravljanju otpadom.

Strategija zaštite okoliša Federacije Bosne i Hercegovine 2022-2032

Parlament Federacije BiH je 25.08.2022. godine usvojio Strategiju zaštite okoliša Federacije BiH za planski period 2022.-2032. godine, čiji sastavni dio čini Strategija upravljanja otpadom. Strateški cilj 2. je smanjenje količina odlaganja otpada i povećati količinu ponovno upotrebljenih materijala, koji je obuhvatio niz mjera za uspostavljanje sistema odvojenog prikupljanja komunalnog otpada u svim općinama/gradovima na području Federacije BiH. Mjere koje proizilaze iz Federalne strategije upravljanja otpadom, a koje se odnose na općine i komunalna preduzeća, pretpostavljaju donošenje planova i propisa kojim će se omogućiti uvođenje novih načina prikupljanja i odlaganja, zatim povećanje obima usluga prikupljanja, uvođenje odvojenog prikupljanja i dovođenje ovih poslova u stanje ekonomske održivosti.

Federalni plan upravljanja otpadom 2012-2017

U skladu sa članom 6. Zakona o upravljanju otpadom, pripremljen je Federalni plan upravljanja otpadom 2012-2017 i usvojen Odlukom Vlade objavljenoj u "Službenim novinama FBiH" broj 4/12. Federalni plan upravljanja otpadom čini provedbeni dokument Strategije upravljanja otpadom Federacije BiH. Pregled mjera iz Akcionog plana koji podrazumijeva učešće općina je dat u Tabeli 1.

Tabela 1. Obaveze općina u skladu sa Federalnim planom upravljanja otpadom

Cilj: Smanjenje rizika po okoliš i zdravlje ljudi i uspostava prioritetne infrastrukture za integrirano upravljanje otpadom					
	Mjera	Rok izvršenja	Odgovornost	Iznos	Izvor sredstava
1.	Priprema programa povećanja broja stanovnika obuhvaćenih organiziranim prikupljanjem za svaku općinu FBiH sa procjenom sredstava	2012-2013	Općine	200.000	Općinski budžet
2.	Realizirati programe povećanja broja stanovnika obuhvaćenih organiziranim prikupljanjem	U skladu s operativnim ciljevima	Općine		EU, WB
3.	Sklopiti međuopćinske ugovore o zajedničkom osnivanju i korištenju budućeg RCUO i/ili CUO	2012	Općine		
4.	Pripremiti studije lokalizacije i izvodljivosti RCUO u čijem sastavu su odlagališta za pojedine regije, te studije lokalizacije i izvodljivosti PS/CUO. Upisati lokacije u prostornu dokumentaciju	2012-2013	Općine, kantonalna ministarstva	1.000.000	Općinski i kantonalni budžet, EU, EC, WB
5.	Izraditi općinske planove upravljanja otpadom i propise kojima se definiraju lokalne obaveze u odnosu na primjenu koncepta regionalnog deponiranja definiranog Kantonalnim planom	2013-2014	Općine	800.000	Općinski budžet
6.	Napraviti kratkoročni program uklanjanja nelegalnih odlagališta sa procjenom sredstava	2012	Općine	200.000	Općinski budžet
7.	Izraditi Planove aktivnosti za sanaciju općinskih deponija	2012	Općine	50.000 po planu	Općinski budžeti WB
8.	Sanirati i zatvoriti općinska odlagališta otpada	2017	Općine	250.000.000 po planu	Općinski, kantonalni i federalni budžet, Fond za zaštitu okoliša, EU, WB

Kantonalni plan upravljanja otpadom 2015.-2020.

Kantonalni plan upravljanja otpadom Tuzlanskog kantona 2015.-2020. godine je strateški dokument čija je obaveza donošenja propisana članom 9. Zakona o upravljanju otpadom Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“ broj: 33/03 i 72/09).

Kantonalni plan upravljanja otpadom, kao odgovarajući regionalni razvojni program, ima za svrhu da pomaže u procjeni problema upravljanja otpadom, određivanje prioriteta i utvrđivanju aktivnosti u svrhu poboljšanja upravljanja otpadom kantona. On definiše preduslove za održivi integralni sistem upravljanja otpadom, te daje smjernice i konkretne prijedloge mjera koje treba sprovesti u cilju uspostave održivog upravljanja otpadom na području Tuzlanskog kantona u periodu od 5 godina.

Plan kroz zakonodavno-pravni i institucionalni, tehnički, ekonomski, socijalni i okolišni aspekt definiše uslove za planiranje upravljanja otpadom na području Kantona, a isti je ujedno osnova za izradu općinskih planova upravljanja otpadom. Plan upravljanja otpadom je usaglašen sa Federalnom strategijom upravljanja otpadom i Federalnim planom upravljanja otpadom pa stim u vezi svrhu i načela Plana treba tražiti u navedenim dokumentima.

Plan upravljanja otpadom TK također, služi i kao osnova za osiguranje sredstava iz EU, namjenskih sredstava iz fondova za zaštitu okoliša, te povlačenje finansijskih sredstava (povoljne kreditne linije, ulaganja, donacije, itd.) za rješavanje identificiranih konkretnih problema iz oblasti upravljanja otpadom.

Zakon o komunalnim djelatnostima Tuzlanskog kantona («Službene novine TK» broj 11/05, 7/07, 8/12, 14/13 i 11/20)

Zakonom o komunalnim djelatnostima se određuju komunalne djelatnosti, načela, način obavljanja i finansiranja, te druga pitanja od značaja za uspješno obavljanje komunalnih djelatnosti na području Tuzlanskog kantona.

Pod komunalnim djelatnostima podrazumijeva se pružanje komunalnih usluga od interesa za fizička i pravna lica, te finansiranje građenja i održavanje objekata i uređaja komunalne infrastrukture kao cjelovitog sistema na području općina/grada kao i kantona, kada je to propisano Zakonom. Obavljanje komunalnih djelatnosti određenih Zakonom obezbjeđuju općina/grad. Općine/grad su dužne posebnim propisima regulirati uslove i način organiziranja poslova u vršenju pojedinih komunalnih djelatnosti.

Odredbama člana 3., 5. i 6. propisano je da se pod komunalnim djelatnostima između ostalog smatra i odlaganje komunalnog otpada, te da odlaganje komunalnog otpada podrazumijeva obrađivanje i trajno odlaganje komunalnog otpada na sanitarnu deponiju, otvaranje, saniranje i zatvaranje deponije po posebnim propisima. Dalje je propisano da su komunalne djelatnosti od javnog društvenog interesa, iste se obavljaju kao javne službe, te da općine, odnosno gradovi, obezbjeđuju obavljanje komunalnih djelatnosti na način utvrđen odredbama člana 8. (javno preduzeće, ugovor o povjeravanju komunalnih poslova, ugovor o koncesiji).

INSTITUCIONALNI OKVIR UPRAVLJANJA OTPADOM

Općenito gledano, okolišna administracija FBiH ima izrazito kompleksnu institucionalnu strukturu, uzevši u obzir da postoje tri administrativna nivoa (federalni, kantonalni i općinski). Okolišne administracije na svim nivoima imaju zakonski definisane mandate kojima regulišu vlastite nadležnosti i funkcije. Djelatnosti koje regulišu otpad su u nadležnosti Federalnog ministarstva okoliša i turizma (FMOIT), resornih ministarstava kantona, a dio poslova je u nadležnosti jedinica lokalne samouprave (gradova i općina).

Institucionalni okvir sistema upravljanja otpadom u skladu sa važećim zakonodavstvom je prikazan u tabeli 2.

Tabela 2: Institucije koje imaju nadležnost vezane za otpad

Naziv institucije/subjekta	Nadležnosti vezane za otpad
Parlament Federacije BiH	Donosi zakone na federalnom nivou i Federalnu strategiju zaštite okoliša
Vlada Federacije BiH	Donosi Federalni plan upravljanja otpadom (2012-2017) i Uredbe te preko Federalnog ministarstva okoliša i turizma koordinira sve djelatnosti upravljanja otpadom
Fond za zaštitu okoliša	Sufinansira planove, programe, projekte i slične aktivnosti relevantne za djelovanje sistema upravljanja otpadom
Savjetodavno vijeće za okoliš	Ima konsultativnu i savjetodavnu ulogu, te predlaže nadležna kantonalna ministarstva za zaštitu okoliša. Članove Savjetodavnog vijeća imenuje Vlada FBiH
Skupština kantona	Donosi Plan upravljanja otpadom, te zakone na kantonalnom nivou
Vlada kantona	Preko resornog ministarstva koordinira sve djelatnosti upravljanja otpadom na području kantona
Gradovi i općine	Vode brigu o upravljanju komunalnim otpadom
Drugi sudionici	Proizvođači otpada, uvoznici proizvoda i otpada, preduzeća nadležna za upravljanje različitim vrstama otpada, operateri ambalažom i ambalažnim otpadom, operateri ee otpadom, konsultantska preduzeća, stručne institucije i organizacije, te relevantna udruženja.

OBAVEZE GRADA KOJE PROIZILAZE IZ ZAKONSKE REGULATIVE

Odredbama člana 8. Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine propisana je nadležnost jedinice lokalne samouprave, a samim tim i obaveza finansiranja i unapređenja djelatnosti i objekata lokalne komunalne infrastrukture, između ostalog u oblasti prikupljanja i odlaganja čvrstog otpada.

Kada su u pitanju odredbe člana 6. Zakona o upravljanju otpadom, istima je propisana obaveza nadležnih organa u upravljanju otpadom - izrada planova za upravljanje otpadom, čiji je sadržaj taksativno definisan odredbama pomenutog člana Zakona.

Strategija zaštite okoliša Federacije Bosne i Hercegovine 2022.-2032. Predviđa, između ostalog, mjeru sanacije i zatvaranja postojećih općinskih/gradskih odlagališta i uspostavljanja sistema odvojenog prikupljanja komunalnog otpada u svim općinama/gradovima na području Federacije BiH. U okviru predviđenih mjera utvrđuje se i obaveza donošenje planova i propisa kojim će se omogućiti uvođenje novih načina prikupljanja i odlaganja, povećanje obima usluga prikupljanja, uvođenje odvojenog prikupljanja i dovođenje ovih poslova u stanje ekonomske održivosti, kao i druge obaveze, kako je prezentovano u okviru poglavlja Pravni okvir u oblasti upravljanja otpadom (Tabele 1.).

Federalni plan upravljanja otpadom 2012.-2017. sadrži jasno definisane obaveze jedinica lokalne samouprave, sa preciziranim rokovima izvršenja i iznosima sredstava potrebnih za realizaciju

pojedinačnih mjera, kako je prezentovano u Pregledu mjera iz Akcionog plana u okviru poglavlja Pravni okvir u upravljanju otpadom (Tabela 2.).

Zakon o otpadu je obavezu osiguranja provođenja mjera za postupanje sa otpadom, kao i obavezu osiguranja dijela finansijskih sredstava za izgradnju odlagališta komunalnog otpada preneo na jedinica lokalne samouprave. Zakonom o komunalnim djelatnostima propisana je obaveza jedinica lokalne samouprave da obezbijede obavljanje komunalnih djelatnosti određenih zakonom, putem javnog preduzeća, ugovora o povjeravanju komunalnih poslova i ugovora o koncesiji, kao i da posebnim propisima regulišu uslove i način organiziranja poslova u vršenju pojedinih komunalnih djelatnosti. Te se obaveze odnose između ostalog i na komunalnu djelatnost odlaganje komunalnog otpada.

Rukovodeći se gore navedenim grad Gračanica je u svoje strateške dokumente ugradio ciljeve za rješavanje problema zbrinjavanja otpada:

Strategija razvoja Grada Gračanica za period 2023.-2027. godina

Strategija je u Strateškom cilju 3: Pametno upravljanje prirodnim resursima i korištenje čiste energije definisala Prioritet 3.1. Efikasno upravljanje otpadom, koji podrazumijeva:

Mjera 3.1.1. Unaprijeđen sistem upravljanja otpadom koji prije svega podrazumijeva uvođenje integralnog prikupljanja otpada kroz mjeru unapređenja i poboljšanja kapaciteta JP „KOMUS” d.o.o. i realizaciju projekata nabavke potrebne opreme za pružanje usluga građanima.

LEAP- Lokalni ekološki akcioni plan općine Gračanica 2012-2017. godina

U LEAP-u je dugoročno gledano postavljen cilj smanjenja zagađenja tla kroz uspostavljen ekonomski održiv integrisan sistem upravljanje otpadom za 70% područja općine, što je detaljnije definisano u sektoru „tlo i otpad” kroz ciljeve OC 1. - Riješeno pitanje trajnog odlaganja otpada na okolišno prihvatljiv način; OC 2- Uspostavljen ekonomski održiv integrirani sistem upravljanja otpadom na 90% područja;

Na osnovu Zakona o komunalnim djelatnostima, Gradsko vijeće je donijelo dvije veoma bitne odluke koje su definisale **sistem upravljanja čvrstim otpadom na područja grada:**

Odluka o komunalnim djelatnostima („Službeni glasnik grada Gračanica“ br. 7/19)

Odlukom o komunalnim djelatnostima (udaljem tekstu: Odluka), reguliše se način obezbjeđivanja komunalnih djelatnosti na području grada Gračanica, način obavljanja komunalnih djelatnosti, uslovi i način organizovanja poslova u vršenju komunalnih djelatnosti, uslovi za obavljanje komunalnih djelatnosti, komunalne djelatnosti koje se povjeravaju pravnom ili fizičkom licu, način finansiranja komunalnih djelatnosti, utvrđivanje cijene komunalnih usluga te nadzor nad izvršenjem Odluke. Članom 4. navedene Odluke Javnom preduzeću za komunalne poslove “Komus” d.o.o Gračanica povjerene su komunalne djelatnosti održavanje čistoće i odlaganje komunalnog otpada koje između ostalog, podrazumjevaju sakupljanje i odvoz komunalnog otpada na sanitarnu deponiju, obrađivanje i trajno odlaganje komunalnog otpada na deponiju.

Sredstva za obavljanje povjerenih djelatnost, u skladu sa članom 19. Odluke obezbjeđuju naplatom komunalnih usluga od korisnika usluga. Visinu cijene i način plaćanja komunalne usluge određuje J.P. “Komus” d.o.o Gračanica uz prethodnu saglasnost Gradskog vijeća, u skladu sa Zakonom o

komunalnim djelatnostima (član 15.), a obveznik plaćanja komunalne usluge, u skladu sa članom 22. Odluke je vlasnik nekretnine ili korisnik kada je to Ugovorom vlasnik prenio na korisnika.

Odluka o komunalnom redu („Službeni glasnik grada Gračanica“ br. 1/20).

Ovom Odlukom se uređuje održavanje komunalnog reda, kao i odnosi grada Gračanica i pravnih osoba kojima je povjereno obavljanje komunalnih djelatnosti te između ostalog i djelatnost sakupljanja, odvoza i postupanje sa sakupljenim otpadom a koje podrazumjeva:

- Vrste komunalnog otpada
- Sakupljanje i odvoz kućnog otpada
- Krupni otpad
- Postupanje sa sakupljenim otpadom
- Odlaganje komunalnog otpada

Vrste komunalnog otpada su: komunalni otpad na javnim površinama, kućni komunalni otpad i krupni komunalni otpad

Članom 152. Navedene Odluke je propisano da „svi vlasnici odnosno korisnici stambenih i poslovnih prostora, kao i privremeno zauzetih javnih površina, dužni su se uključiti u organizovano prikupljanje i odvoz komunalnog otpada o čemu sa davaocem usluge sklapaju poseban Ugovor”.

Odlukom je predviđeno da se kućni komunalni otpad, po pravilu razvrstava na otpad koji se sastoji od otpadaka koji se mogu korisno upotrijebiti (papira, stakla, željeza, aluminijska i slično) i ostali kućni komunalni otpad.

Posude za komunalni otpad nabavljaju i održavaju korisnici usluga.

Deponovanje komunalnog otpada vrši se na javnu deponiju, kojom upravlja JP “Komus” d.o.o. Gračanica. Odluka propisuje da javna deponija mora biti ograđena, imati zaštitni pojas i pristupni put, te izgrađene objekte s uređajima za pranje i dezinfekciju vozila i sanitarnim uređajima za zaposlene radnike.

Studija upravljanja krutim otpadom

Iz svega navedenog je jasno da nam je strateški cilj „ekološki zbrinut otpad“ i u tu svrhu je 2010. godine urađena „Studija upravljanja krutim otpadom za općinu“ čiju su izradu finansirali sa IFC-om (International Finance Corporation), Grad Gračanica i Javno preduzeće „Komus“ d.o.o. Gračanica.

Studija je prije svega utvrdila trenutno stanje, uočila nedostatke, prednosti i slabosti u funkcionisanju ove djelatnosti te predložila korake, koji su pretočeni u projekte, a koji će rezultirati novim načinom odvoza i deponovanja otpada na navedenom području.

Glavni cilj „Studije upravljanja krutim otpadom za grad Gračanicu“ je stvaranje tehničkih uslova potrebnih za uvođenje novih isplativih i efikasnih sistema upravljanja otpadom kako bi se smanjila količina otpada odloženog na deponiji.

Studija predviđa uvođenje integralnog sistema upravljanja otpadom koje se temelji na održivom prikupljanju i obradi (ponovnom korištenju otpada, recikliranju) te smanjenju odlaganja otpada na deponiji. U skladu sa Federalnom strategijom, osnovni koncept koji treba usvojiti bazira se na hijerarhiji postupaka tretmana otpada koji su sastavni dio integralnog sistema upravljanja otpadom.

Slika 1: Hijerarhija upravljanja otpadom

Prema ovoj hijerarhiji, najveći prioritet u tretmanu otpada moraju biti aktivnosti na njegovom izbjegavanju, dok trenutno najkorištenija praksa direktnog odlaganja krutog otpada dobiva najniži prioritet i teži se ka njenom smanjivanju. Kako ova dva prioriteta predstavljaju granične zahtjeve integralnom sistemu upravljanja otpadom, realno rješenje će se tražiti negdje između njihovih nivoa, i to putem primjene prakse smanjivanja proizvodnje otpada, njegovog recikliranja i obrade.

Implementacija zadatih ciljeva u upravljanju otpadom na području grada provodi se:

1. Uvođenjem jednog integralnog sistema upravljanja otpadom kojim treba osigurati mehanizme koji će u velikoj mjeri poštovati sve aspekte životnog vijeka proizvoda, počevši od prirodnih resursa pa sve do njegovog odlaganja kao otpada.
2. Proširenjem pokrivenosti uslugom odvoza otpada na cijelo područje grada i u tu svrhu ulaganje u modernizaciju usluga i transporta otpada.
3. Povećanjem broja korisnika uključenih u selektivno prikupljanje otpada na mjestu nastanka čime će se smanjiti količine trajno odložene na gradskoj deponiji „Grabovac“.
4. Obezbjedenjem uslova za kvalitetno trajno odlaganje otpada kroz sanaciju i zatvaranje postojeće deponije Grabovac i ulaganje u izgradnju nove regionalne deponije, koja će zadovoljiti dugoročne potrebe za odlaganjem otpada.
5. Općenito, da se upravljanje otpadom na području grada Gračanica usaglasilo sa ciljevima Strategije upravljanja otpadom FBiH i zahtjevima EU.

SISTEM UPRAVLJANJA KOMUNALNIM OTPADOM NA PODRUČJU GRADA

Kao što je Zakonom o komunalnim djelatnostima definisano, sistem upravljanja čvrstim otpadom je u nadležnosti grada Gračanica koji je Odlukom o komunalnim djelatnostima ovu djelatnost povjerio J.P. „Komus” d.o.o. Gračanica.

Uvođenje sistema upravljanja otpadom je skup i složen proces, pa je Studijom predviđeno da se implementacija izvrši fazno t.j. da se postupno sve MZ uključe u organizovan odvoz otpada a paralelno tome da se, u već uključenim, uvodi selektivno prikupljanje otpada na mjestu nastanka.

Sve ove aktivnosti iziskuju određena ulaganja koja u sadašnjosti nemaju svoju ekonomsku opravdanost a svako ulaganje koje ne donosi profit je diskutabilno ali kao što je već rečeno, cilj je da se smanje količine otpada koje se trenutno odlažu na gradsku deponiju a koje će se u budućnosti odvoziti na

regionalnu deponiju jer ćemo na taj način umanjiti troškove prevoza i uplate na regionalnoj deponiji (cca 25 eura po toni). J.P. „Komus“ d.o.o. Gračanica nema dovoljno vlastitih sredstava za realizaciju navedenih aktivnosti ali kandidovanjem projekata, samostalno ili zajedno sa gradom Gračanica, obezbjeđujemo namjenska sredstva koja se implementiraju u obezbjeđenje tehničkih preduslova za realizaciju zadanih ciljeva.

1. Prema usvojenoj Studiji JP Komus d.o.o. u fazama uključuje nove MZ u organizovan odvoz otpada tako da je od ukupno 23 mjesne zajednice na području Grada, 22 mjesne zajednice uključeno u organizovan odvoz otpada. Istovremeno, prilikom podjele računa, naši inkasanti registruju nova domaćinstva i privredne subjekte ostavljaju im poziv za sklapanje ugovora i ukoliko se ne odazovu prijavljujemo ih nadležnoj inspekciji. Na taj način stalno povećavamo broj korisnika i povećavamo procenat uključenosti.

Nakon dobijanja saglasnosti od strane Gradskog vijeća (Broj: 01-19-00193-2022, Broj akta:01DT-001, od 14.01.2022. godine) na Odluku o načinu obračuna i cijeni usluga sakupljanja i odvoza kućnog komunalnog otpada sa područja grada Gračanica, broj: 01/3-842-1/21 od 24.09.2021. godine, računi za odvoz komunalnog otpada su dostavljani svim vlasnicima ili korisnicima stambenog prostora na području grada gdje ima organizovan odvoz otpada. Na ovaj način uključenost je povećana na 83% sa tendencijom povećanja.

2. Kroz različite projekte stvorili smo preduslove za naše korisnike da razvrstavaju „kućno smeće na ono koje se može ponovo koristiti i ostalo kućno smeće“ što će rezultirati smanjivanjem količine otpada koja se odlaze na gradskoj deponiji kao i da u budućnosti smanjimo troškove prevoza i odlaganja otpada na regionalnoj deponiji. To smo realizovali podjelom kanti za komunalni otpad i vreća za ambalažni otpad individualnim domaćinstvima kao i postavljanjem reciklažnih ostrva u stambena naselja i na javne površine.
3. Angažovali smo se na rješavanju problema gradske deponije i obezbjedili sve preduslove za pristupanje njenoj sanaciji (obezbjeđen Plan prilagođavanja, Idejni projekat sanacije, Glavni projekat, Građevinska dozvola,) i sada u saradnji sa gradom Gračanica iznalazimo sredstva za realizaciju Glavnog projekta. Trenutno se gradi pretovarna stanica i realizuje javna nabavka za poluprikolice i kamion tegljač.

Odvoz komunalnog otpada iz domaćinstava

Prema definiciji, komunalni otpad je otpad iz domaćinstva, kao i drugi otpad koji zbog svoje prirode ili sastava je sličan otpadu iz domaćinstva. J.P. „Komus“ d.o.o. Gračanica vrši odvoz i deponovanje otpada od strane fizičkih i pravnih lica na području grada Gračanica. Odvoz se vrši iz 22 mjesne zajednice i to: Gračanica, Pribava, Gornja Lohinja, Donja Lohinja, Donja Orahovica, Miričina, Piskavica, Soko, Malešići, Škahovica, Babići, Stjepan Polje, Lendići, Rašljeva, Gornji Doborovci, Doborovci, Vranovići, Trnovci, Prijeko Brdo, Džakule, Buk i Gornja Orahovica a broj korisnika po mjesnim zajednicama na dan 31. 12. 2022. godine je dat u Tabeli 3.

Tabela 3.: Tabela korisnika usluga odvoza otpada po mjesnim zajednicama sa 31.12.2022. godine

Red. broj	Naziv mjesne zajednice	Površina u km2	Broj stanovnika	Broj domaćinstava	Broj korisnika	% Uključenosti	Broj nepotpisanih ugovora
1	Babići	8,23	2.096	607	565	93,08	42
2	Donja Lohinja	8,57	1.266	386	310	80,31	76
3	Donja Orahovica	15,11	4.243	1.323	1172	88,59	151
4	Gračanica	19,18	13.400	4.595	4.350	94,67	245
5	Malešići	11,66	3.100	837	650	77,66	187
6	Miričina	8,33	2.410	864	563	65,16	301
7	Piskavica	5,62	788	239	130	54,39	109
8	Pribava	4,29	2.213	712	506	71,07	206
9	Soko	9,55	1.889	538	412	76,58	126
10	Stjepan Polje	10,94	3.667	1077	821	76,23	256
11	Gornja Lohinja	10,74	147	47	27	57,45	20
12	Lendići	3,82	265	82	35	42,68	47
13	Rašljeva	7,23	757	178	158	88,76	20
14	Škahovica	8,11	1.546	443	265	59,82	178
15	Gornji Doborovci	12,32	2.008	162	149	91,98	13
16	Donji Doborovci			431	320	74,25	111
17	Vranovići	5,15	1.052	307	225	73,29	82
18	Džakule	17,25	1129	340	261	76,76	79
19	Prijeko Brdo	6,36	402	157	120	76,43	37
20	Buk		375	88	67	76,14	21
21	Trnovci		737	205	165	80,49	40
22	Gornja Orahovica	11,03	1857	598	515	86,12	83
	UKUPNO:	204,27	45.347	14.216	11.786	82,91	2.347

Napomena:

1. Podaci o broju stanovnika i domaćinstava uzeti iz Preliminarnog izvještaja o popisu stanovništva 2013. godine i po popisu naših inkasanata

2. Zbog nepoznavanja površine novoosnovanih MZ od ukupno 219,5 km² je umanjeno za MZ Lukavicu ili 15,226 km² = 204,27 km²

U slijedećoj tabeli (Tabela 4.) je dat pregled glavnih pokazatelja pokrivenosti uslugom odvoza otpada sa uporednim pokazateljima iz 2021. godine

Tabela 4.: Uporedni glavni pokazatelji pokrivenosti uslugom odvoza otpada na području grada sa 31.12.2021.godina.- 31.12.2022. godina

GLAVNI POKAZATELJI	31.12.2021. god.	31.12.2022.god.
POKRIVENOST TERITORIJE USLUGOM	88,04%	93,06%
PROCENAT STANOVNIKA OBUHVAĆENIH USLUGOM	89,86%	93,71%
PROCENAT DOMAĆINSTAVA OBUHVAĆENIH USLUGOM	89,96%	93,92%
PROCENAT KORISNIKA USLUGA	72,04%	82,91%

Cijena odvoza otpada za domaćinstva u svim mjesnim zajednicama je 10,00 KM. Prilikom kalkulacije cijena uzeti su u obzir samo direktni troškovi na odvozu otpada i održavanju deponije, a nije uzimana razvojna komponenta koja bi omogućila nabavku novih vozila, ulaganje u sanaciju deponije, nabavku tipskih posuda za odlaganje otpada i sl.

Odvoz otpada iz domaćinstava se vrši jednom sedmično kamionima ili traktorom u ulicama i sokacima gdje odvoz nije moguće izvršiti kamionima a po ustaljenom rasporedu.

U individualnim domaćinstvima koriste se kante zapremine 120 l ili vreće iste zapremine.

U kolektivnom stanovanju (zgradama) za prikupljanje komunalnog otpada koriste se najčešće hajfišeri (kontejneri zapremine 1,1 m³).

Naselje Malta i naselje Kifla nemaju posude za odlaganje komunalnog otpada. U naselju Ritašići i Bazen imaju manjak kontejnera u odnosu na broj korisnika a i jedan broj kontejnera je za zamjenu.

Odvoz otpada iz privrednih subjekata

Odvoz otpada iz privrednih subjekata vrši se po ustaljenom rasporedu i to:

- U I zoni (užem centru grada) odvoz se vrši svaki dan izuzev nedeljom i to rano ujutro u terminu od 5-6,30 h kako bi se izbjegle gužve i zastoji u jednosmjernim ulicama.
Pošto zbog skučenosti prostora između poslovnih prostora u centralnoj ulici privredni subjekti nemaju mogućnost postavljanja pojedinačnih posuda za odlaganje otpada pored svojih poslovnih prostora kao i nemogućnosti da sa našim kamionima (zbog nedozvoljene težine) ulazimo na pješačku zonu, postavili smo 6 hajfišera u ulicama paralelno sa centralnom ulicom. Ti hajfišeri se namjenjeni za odlaganje otpada iz svih privrednih subjekata iz centralne ulice.
Pored odvoza otpada iz hajfišera, dva puta sedmično (srijedom i subotom) odvozimo karton kao kabasti otpad za čije su odlaganje hajfišeri premali a nemamo mogućnost postavljanja većih kontejnera.
- U II zoni (ostalim dijelovima grada) odvoz se vrši jednom sedmično. U ovoj zoni korisnici mogu sami odabrati koje tipske posude najbolje odgovaraju količinama i vrstama otpada koje imaju u svojoj djelatnosti (vreće, kante 80-120 litara, kontejneri 1100 litara i sl.) a zadovoljavaju i režim odvoza.

Pored navedenog, u II zoni imamo korisnike koji su se opredijelili za nabavku hajfišera ili kontejnera i odvoz smeće se vrši « po pozivu », a najmanje jednom mjesečno.

Cijena usluga odvoza i deponovanja smeća za privredne subjekte na snazi je od 2006. godine i za svakog korisnika se utvrđuje na bazi:

- Broja odvoza (I ili II zona) ,
- Djelatnosti korisnika (9 kategorija) i
- Površine korisnog prostora korisnika.

Broj korisnika privrednih subjekata nije zadovoljavajući jer znamo da ih na području grada ima daleko više. Ukupan broj ugovora o odvozu i deponovanju otpada sa pravnim licima je 871 a njihov broj i način odvoza je dat u Tabeli 5. Od ukupnog broja ugovora imamo:

- 710 ugovora o odvozu i deponovanju otpada kod kojih se obračun naknade vrši na osnovu zone odvoza, djelatnosti i površine korisnog prostora korisnika,
- 69 ugovora za odvoz „po pozivu“ za hajfišere (1100 litara) i
- 92 ugovora za odvoz „po pozivu“ za kontejnere (5 m³).

Tabela 5.: Korisnici usluga – pravna lica po MZ sa 31.12.2021. godine

<i>r/b</i>	<i>Mjesna zajednica</i>	<i>Mjesečne fakture</i>	<i>Odvoz hajfišera</i>	<i>Odvoz kontejnera</i>
1.	Gračanica	465	53	65
2.	Miričina	22	1	2
3.	Piskavica	4	-	-
4.	D.Lohinja	21	4	7
5.	Pribava	35	5	1
6.	D.Orahovica	48	1	3
7.	Soko	8	-	2
8.	Malešići	16	-	1
9.	Stjepan polje	36	5	8
10.	Škahovica	9	-	1
11.	Babići	10	-	1
12.	Doborovci	13	-	-
13.	Lukavica	-	-	1
14.	Vranovići	3	-	-
15.	Prijeko Brdo	1	-	-
16.	Džakule	6	-	-
17.	Trnovci	2	-	-
18.	Buk	1	-	-
19.	Rašljeva	1	-	-
20.	Gornja Orahovica	9	-	-
Ukupno:		710	69	92
Ukupno:		871		

Broj korisnika privrednih subjekata nije zadovoljavajući jer znamo da ih na području grada ima daleko više. Veliki broj privrednih subjekata nije potpisalo ugovor i svoj otpad zbrinjavaju na nedozvoljen način. Sa prvim uočavanjem novog privrednog subjekta naši inkasanti uruče poziv za potpisivanje ugovora sa rokom u kome to trebaju učiniti a nakon isteka roka, spisak privrednih subjekata koji nemaju potpisan ugovor, dostavljamo inspekcijskoj službi. Nakon toga nemamo povratnu informaciju da li su platili kaznu i koji je slijedeći korak u poduzimanju sankcija protiv njih. Smatramo da nije dobro ukoliko takvi jednokratno plate kaznu nego da ih treba kažnjavati sve dok ne ispune svoju zakonsku obavezu.

Selektivno odvajanje otpada

Sa aktivnostima na uvođenju selektivnog odvajanja otpada J.P. Komus d.o.o.Gračanica je započelo 2012. godine i kroz I, II, III i IV fazu realizovalo niz projekata sa slijedećim aktivnostima:

- U periodu 2013. – 31.12.2022. godina besplatno je podijeljeno 9268 PVC kanti za komunalni otpad. Podjelom tipskih kanti i vreća za odvajanje otpada, omogućili smo našim korisnicima da se aktivno uključe u projekat Selektivnog prikupljanja otpada. Svi oni su potpisali ugovor sa JP „Komus“ d.o.o Gračanica kojim se obavezuju da će komunalni otpad odlagati u tipske kante, a ambalažni otpad u plave i žute vreće koje ćemo im i dalje redovno dostavljati sistemom „pune za prazne“. Plave vreće su predviđene za skupljanje papira a žute za PET, tetrapak, limenke i ostalu ambalažu. Ove vreće se prikupljaju kamionom ili kombijem jednom mjesečno prema ustaljenom rasporedu odvoza. Selektivno odvajanje otpada smo uveli u sve mjesne zajednice u

kojima imamo organizovan odvoz otpada. Ove aktivnosti se nastavljaju i dalje dok svi korisnici ne budu u sistemu selektivnog odvajanja otpada.

- Na 10 lokacija u gradu su postavljena reciklažna ostrva sa po tri specijalna kontejnera, zapremine 1,1 m³, tzv. "zvona" i na 11 lokacija specijalni kontejneri za odvajanje ambalažnog otpada i to plavo za papir, žuto za PET, tetrapak i limenke i zeleno za staklo.
- Svim odgojno-obrazovnim ustanovama (obdaništima, osnovnim i srednjim školama) obezbijedili smo plave i žute kante zajedno sa vrećama za odvajanje ambalažnog otpada a odvoz prikupljene ambalaže vršimo po pozivu od strane eko sekcija.
- Urađeno je reciklažno dvorište gdje se dovozi i balira prikupljeni ambalažni otpad i dalje isporučuje reciklažnim centrima. Reciklažno dvorište je ograđeno betonskim stubovima i žičanom mrežom a unutra imamo objekat u kojem je smještena presa, mlin za mljevenje plastike i vaga za vaganje bala.
- Kroz sve projekte smo radili na razvijanju javne svijesti o značaju i odgovornosti svakog pojedinca, bez obzira kojoj uzrasnoj grupi pripadao, o očuvanja životne sredine što je usko vezano za zbrinjavanju čvrstog otpada i njegovu selekciju (edukacije po školama, letci, radio emisije, kalendari, afiše).
- Realizacijom projekata smanjujemo količine otpada koje se trenutno odlažu na gradskoj deponiji „Grabovac“ a ubuduće će se prevoziti na regionalnu deponiju. Time produžavamo rok odlaganja na gradskoj deponiji „Grabovac“ dok se ne riješi pitanje regionalnog odlaganja a smanjenjem količina, umanjit ćemo troškove prevoza i uplate odlaganja otpada na regionalnoj deponiji ubuduće.
- Svim ovim projektima ispunjavamo ciljeva postavljene u Strategiji zaštite okoliša FBiH, LEAP-u Općine Gračanica, Strategija razvoja Grada Gračanica za period 2023.-2027. Godina i Studiji upravljanja otpadom.

I u narednom periodu ćemo kroz projekte nastaviti sa implementacijom Studije upravljanja otpadom, odnosno uvođenju integralnog sistema upravljanja otpadom na cijeloj općini čime bi se poboljšao sistem upravljanja otpadom kroz poboljšanje kapaciteta komunalnog preduzeća, povećanje broja korisnika selektivnog prikupljanja otpada na mjestu nastanka u cilju stvaranja uslova za rješavanje potreba korisnika usluga i poboljšanja kvaliteta življenja u lokalnoj zajednici, za koje nismo sami u mogućnosti obezbijediti potrebna sredstva.

Nakon uvođenja selektivnog odvajanja otpada količina komunalnog otpada koja se odvozi i koja je uračunata u mjesečnu naknadu će biti ograničena na količinu od 1 kanta od 120l/sedmično. Sav ostali otpad koji korisnik ima (osim ambalažnog) plaćat će se posebno, po važećem cjenovniku. Na ovaj način naši korisnici će imati direktan finansijski interes da odvajaju korisni dio otpada i samim time sebi smanjuju troškove.

Pored odvoza komunalnog otpada vršimo odvoz krupnog otpada, odvoz šljake od centralnog grijanja, zbrinjavanje ee otpada i vanredne odvoze otpada iz domaćinstava i privrednih subjekata.

Odvoz krupnog otpada

Odvoz krupnog otpada se vrši u kontejnerima, jednom godišnje prema rasporedu odvoza koji se objavljuje putem sredstava javnog informisanja – radio Gračanica i na Web stranici preduzeća. Kontejneri se postavljaju na određenim lokacijama po kvartovima i odvoze odmah nakon saznanja da su napunjeni. U 2022 godini je odvezeno 242 kontejnera ili 202 tone krupnog krupnog otpada a zbog neodgovornih građana morali smo vršiti dodatni mašinski utovar u traktor i kamion.

Odvoz šljake od centralnog grijanja

Ova usluga je dobrovoljna i sa korisnicima se prije svake grejne sezone potpisuje novi ugovor za tu sezonu. Šljaka se ne utovara u specijalne kamione za odvoz komunalnog otpada nego se njen odvoz vrši u kontejneru ili traktorom. Pored individualnih domaćinstava ova usluga se vrši i zgradama sa kolektivnim stanovanjem koje imaju zajedničko grijanje kao i privrednim subjektima sa ovim načinom grijanja.

Pružanje ove usluge traje od 30.11. do 30.04. naredne godine a cijena odvoza šljake od individualnih domaćinstava za grejnu sezonu iznosi 102 KM i plaća se u ratama zajedno sa odvozom komunalnog otpada, a kod privrednih subjekata cijena zavisi od kapaciteta peći. Obaveza korisnika je da šljaku odvajaju u posebne posude (1/2 bačve sa poklopcem ili u vreće a odvoz se vrši prema ustaljenom rasporedu.

Zbrinjavanje električnog i elektronskog otpada

Kako bismo omogućili adekvatno zbrinjavanje ovog opasnog otpada, i ujedno smanjili količinu otpada koja se odlaze na deponiju, poduzeli smo aktivnosti za razdvajanje električnog i elektronskog otpada. Način zbrinjavanja e-otpada regulisali smo sa ZEOS eko sistemom, ovlaštenim operaterom za upravljanje e-otpadom na području Federacije Bosne i Hercegovine i omogućili našim građanima i privrednim subjektima da posebno odlože (besplatno) svoje kućanske aparate i ostalu opremu (alate, male kućanske aparate, kompjutere, monitore, sijalice...). U tu svrhu su postavljena tri ulična kontejnera za e-otpad, koji se nalaze u:

- Ulici Patriotske lige (kod samoposluge Grin),
- Ulici Bosanskih kraljeva (kod kovačnice)
- Ulici Riječka (u blizini zelenog ostrva).

Pored toga, svi građani i pravna lica mogu svoj e-otpad (velike kućanske aparate, rashladne uređaje, televizore, monitore i male kućanske aparate) besplatno odložiti u metalne palate (mreže) koji su postavljene na reciklažnom dvorištu odakle mi taj otpad isporučujemo na neškodljivo zbrinjavanje.

O ovim aktivnostima građani su bili obavješteni putem sredstava informisanja i podjelom afiša sa upustvom uz račune za odvoz otpada.

Vanredni odvozi otpada od domaćinstava i privrednih subjekata

Vanredni odvozi otpada se vrše traktorom, kontejnerom ili kamionom. Uz odvoz otpada vrši se takođe ručni ili mašinski utovar a sve prema vrsti otpada ili zahtjevima kupca.

U tu svrhu uveli smo i iznajmljivanje kontejnera 5 m³ na dnevnom i mjesečnom nivou. Na ovaj način smo omogućili korisnicima da prilikom kratkotrajnog povećanja količina otpada (povećan obim proizvodnje, renoviranje i adaptacija objekta, održavanje manifestacija i sl.) mogu privremenim iznajmljivanjem kontejnera riješiti problem zbrinjavanja otpada.

Mehanizacija za odvoz otpada

J.P. Komus d.o.o. Gračanica stalno radi na tome da nabavi dovoljno kvalitetnih sredstava za rad i svake godine se ulaže u nabavku istih. Trenutno raspolažemo sa 15. voznih jedinica namjenjenih za prikupljanje, odvoz i zbrinjavanje komunalnog otpada a iz Tabele br.6 se vidi njihova starost i godina nabavke.

Tabela 6.: Mehanizacija za odvoz otpada

R/b	Tip vozila	Godište	Nabavljeno	Kategorija
1	ICB 3X	2001	2001	Radna mašina
2	Traktor UNIVERZAL	2003	2003	Radna mašina
3	MERCEDES -BENZ	2001	2010	Specijalno - odvoz otpada
4	Traktor TAFE	2011	2011	Radna mašina – odvoz otpada
5	MAN 19291 cisterna	1986	2012	Specijalno - prevoz vode
6	MERCEDES UNIMOG	1993	2012	Specijalno - čistač snijega
7	MAN 18285 autosmečar	2003	2013	Specijalno - odvoz otpada
8	Cady FURGON	2005	2013	Teretno
9	RENAULT 22A	2006	2014	Specijalno - odvoz otpada
10	RENAULT 22C	2003	2014	Specijalno - odvoz otpada
11	PEUGEOT kombi	2014	2014	Teretno – odvoz ambalaže
12	VW CADDY	2004	2016	Teretno
13	MAN 14-225 kiper	2001	2016	Teretno
14	Čistilica TENAX	2017	2017	Radna mašina
15	VOLVO	2017	2017	Specijalno - odvoz otpada
16	MAN 18 314 autopodizač	2002	2018	Teretno – odvoz kontejnera
17	ŠKODA OCTAVIA	2019	2018	Putničko auto
18	Traktor SAME	2018	2019	Radna mašina
19	Mercedes ACTROS-1832	2020	2020	Specijalno - odvoz otpada
20	Kombi Opel - pogrebno	2021	2021	Pogrebno vozilo
21	VOLVO	2021	2021	Specijalno - odvoz otpada
22	Kombi - Crafter	2008	2021	Za odvoz otpada i putnu službu
23	ČISTILICA Schmidt	2014	2022	Radna mašina

Deponija “Grabovac“

Sakupljeni komunalni otpad se odvozi i odlaže na gradsku deponiju „Grabovac“. J.P. „Komus“ d.o.o. Gračanica upravlja gradskom deponijom te je zaduženo za njeno održavanje i pravilno odlaganje otpada skladu sa Odlukom o komunalnom redu.

Ova deponija je ujedno i jedan od najvećih problema u oblasti zbrinjavanja i odlaganja komunalnog otpada jer upravo lokacija i stanje deponije komunalnog otpada “Grabovac” ne zadovoljava uslove određene Zakonom o zaštiti okolice, a i mogućnosti daljnjeg odlaganja otpada su veoma ograničene zbog iskorištenosti njenog kapaciteta.

Više od decenije pokušavamo pronaći kvalitetniji način odlaganja otpada, a u skladu sa zakonskom regulativom koja je odredila odlaganje otpada na regionalnom nivou, odnosno nema odlagališta samo za jednu općinu.

U tome smislu, a u skladu sa članom 55. Zakona o upravljanju otpadom ("Sl. novine FBiH", broj: 33/03 i 72/09), urađen je Plan prilagođavanja upravljanja komunalnim otpadom za deponiju koji je odobren od strane Federalnog ministarstva okoliša i turizma 2011. godine.

Plan prilagođavanja odgovorio je propisanim zahtjevima u pogledu sanacije negativnog utjecaja koje deponija ima na zdravlje ljudi i okoliša, te je propisao mjere koje se trebaju poduzeti radi sprječavanja nastajanja otpada, utvrdio metode tretmana otpada, te dao konkretan plan sa programom mjera za poboljšanjem stanja postojeće deponije po fazama, koje će umanjiti negativan utjecaj na okoliš i zdravlje ljudi do konačnog zatvaranja općinske deponije na ekološki ispravan način. Na ovaj način se operater deponije obavezuje da postepeno uđe u postupak zatvaranja predmetne deponije i pristupi postupku rješavanja zbrinjavanja komunalnog otpada putem Regionalnih-međuopćinskih centara o upravljanju komunalnim otpadom, što je krajnji cilj Federalne Strategije upravljanja otpadom i Federalnog plana upravljanja otpadom.

U skladu sa Planom prilagođavanja mi činimo sve kako bi ovoj deponiji produžili vijek korištenja sa ispunjavanjem najosnovnijih uslova za njeno funkcionisanje. Otpad se odlaže etažno uz obavezno povremeno prekrivanje otpada inertnim materijalom. Obezbijedili smo plato sa hidrantom za redovno pranje i dezinfekciju kamiona, na ulazu je postavljena kolska vaga za praćenje ulaznih količina otpada, uveden je video nadzor zbog sprečavanja nedozvoljenog kretanja na deponiji i kontrole ulazaka na deponiju, vrši se redovna i vanredna DDD kao, urađeni su kanali za odvodnju površinske vode i dr.

U toku 2016. godine kroz projekat koji je sufinansiran od strane Ministarstva okoliša i turizma Federacije BiH obezbjedili smo **Idejni projekat za sanaciju** postojeće deponije komunalnog otpada općine Gračanica i izgradnju pratećih sadržaja prilagođenih regionalnom konceptu odlaganja (I FAZA-Uvjeti za urbanističku saglasnost) a nakon toga je Federalno Ministarstvo okoliša i turizma je izdalo okolinsku dozvolu za sanaciju i zatvaranje postojeće deponije na lokalitetu „Grabovac“.

Na osnovu idejnog projekta, u 2017. godini su vođene aktivnosti na pribavljanju urbanističke saglasnosti ali zbog neusaglašene nadležnosti dokumentacija je prebacivana sa federalnog na kantonalni nivo i obratno. Pribavljanje su Prethodne vodne saglasnosti od Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede TK i Agencije za vodno područje rijeke Save. Kao priprema za kvalitetnije pristupanje rješavanja problema deponije izvršeno je izmještanje Romskih porodica sa lokacije deponije kako ne bi imali problema prilikom započinjanja radova.

U toku 2019. godine kroz projekat koji je sufinansiran od strane Fonda za zaštitu okoliša obezbjedili smo **Glavni projekat** za sanaciju deponije t.j. izradu „Investiciono-tehničke dokumentacije za sanaciju deponije Grabovac u općini Gračanica i izgradnju pratećih sadržaja prilagođenih regionalnom konceptu odlaganja – FAZA II (uslovi za građevinsku dozvolu)“. Na osnovu tog glavnog projekta, u 2021. godini izdato nam je **Rješenje o odobrenju za građenje** (građevinska dozvola) kao prvi preduslov za početak izvođenja bilo kakvih radova na deponiji a nakon toga smo započeli aktivnosti na planiranju faza realizacije Glavnog projekta.

Gradska deponija Grabovac je “dobro u opštoj upotrebi” i za njenu sanaciju je nadležan Grad Gračanica. Prema predračunu iz glavnog projekta, za sanaciju deponije i izgradnju pratećih sadržaja prilagođenih regionalnom konceptu odlaganja otpada, potrebno je obezbjediti 6.329.889,54 KM bez PDV-a. To su velika sredstva i zato se realizacija mora vršiti fazno. Da bi mogli aplicirati za sredstva putem projekata, potrebno je u budžetu grada predvidjeti finansijska sredstva za obavezno sufinansiranje projekata a onda se aktivirati na pronalaženju drugih izvora finansiranja (EU fondovi, Fond zaštite okoliša, ministarstva i drugi mogući izvori finansiranja).

Da bi se otpad prestao odlagati na deponiji Grabovac i počeo odvoziti na Regionalnu deponiju potrebna su ulaganja u nabavku opreme: pretovarne stanice, press kontejnera ili poluprikolica i kamiona tegljača za prevoz otpada.

U I fazi realizacije Glavnog projekta započeli smo izgradnju pretovarne stanice, u toku je nabavka kamiona tegljača i poluprikolica za odvoz otpada na regionalnu deponiju gdje će se ukupno finansirati 760.000,00 KM.

Na deponiju se dnevno dovozi cca 48 tona komunalnog otpada. Na deponiju Grabovac u 2022 godini trajno je odloženo ukupno 12.757 tona (12.283 tone naš dovoz + 182 tone otpad iz ambalažnog + 292 tone samostalni dovoz korisnika uz naplatu).

Otkupne cijene ambalažnog otpada ni količine i dalje nisu dovoljne da pokriju troškove na njegovom prikupljanju, razdvajanju i baliranju tako da bez projekata i sufinansiranja troškova ova aktivnost ne bi bila održiva.

Još uvijek se određene vrste ambalažnog otpada kod nas ne otkupljuju tako da ga, umjesto baliranja odvojimo u otpad i trajno odložimo na deponiju.

Radno vrijeme deponije je od 07-15 h svim radnim danima uključujući i subotu. Čuvar na deponiji je zadužen da evidentira količinu i vrstu otpada koji dovoze treća lica. Samostalni dovoz smeća na deponiju naplaćuje se po važećem cjenovniku.

Projekat regionalne deponije

Grad Gračanica je bio orjentisan prema regionalnoj deponiji u Huskićima, od koje se zvanično odustalo i taj problem je spušten na lokalni nivo. Sve opštine na kantonu su se suočile sa velikim problemom jer rješavanje ovih pitanja iziskuje ogromna finansijska sredstva što sama lokalna zajednica nije u mogućnosti obezbjediti. Trenutno je Grad Gračanica orijentisan prema Regionalnoj deponiji Doboj u Doboju ali se ujedno vrše i pregovori o odlaganju otpada na Regionalnu deponiju u Živinicama koja je sa radom trebala započeti 01.07.2022. godine.

Divlje deponije

Pored deponovanja na gradsku deponiju određene količine komunalnog otpada završe na divljim deponijama (obalama, vodotocima, pored puteva, šumama, provalijama i sl). Lokacija divljih odlagališta je u većini slučajeva dosta nepristupačna a njihovo uklanjanje otežano i dosta skupo. Analiziranjem broja divljih odlagališta i količine deponovanog otpada u protreklom periodu, konstatovano je smanjenje ovakvog načina odlaganja otpada t.j. broj divljih deponija se smanjuje jer je povećan broj mjesnih zajednica uključenih u organizovan odvoz otpada. Pored toga, akcija Mjesec april-mjesec čistoće daje dobre rezultate jer volonteri (udruženja, škole i grupe građana) očiste veliki broj deponija u svom okruženju.

Na području općine Gračanica, a na osnovu posljednjeg terenskog pregleda u decembru 2022. godine, nadležni u službi su utvrdili da postoji ukupno 10 divljih deponija, različitih po veličini, obimu i strukturi odloženog otpada kao i samom pristupu pomenutim divljim deponijama. Taksativno pobrojane deponije sa preciznim vrijednostim dužine, širine i visine kao i strukture otpada u principu određuju

karakter deponije. Lokacije divljih deponija, njihov opis, kao i koordinate navedene su u daljnjem tekstu, kako slijedi:

1. Divlja deponija koja se nalazi u Mjesnoj zajednici Gračanica, tačnije na desnoj strani putnog pojasa lokalnog nekategorisanog puta Lendići-Malešići, kod raskrsnice prema Ahmićima. Dužina iste 30m, širine 8m i visine cca 0,5m, što čini oko 120m³ otpadnog materijala. Strukturu otpadnog materijala čini: otpad animalnog porijekla, građevinski otpadni materijal, bijela tehnika, ambalaža iz ugostiteljskih objekata, papir, staklo, karton, pelene, plastika, tekstil kao i druga vrsta kućnog otpada. Koordinate deponije u Državnom koordinatnom sistemu su Y=6522546, X=4952950, Z=345
2. Divlja deponija koja se nalazi na lijevoj strani puta Malešići-Skipovac (u šumi Javor). Dužina iste 100m, širine 15m i visine cca 0.8m, što čini oko 1200m³ otpadnog materijala. Ovo je daleko najveća divlja deponija na općini Gračanica a strukturu otpadnog materijala čini: otpad animalnog porijekla, građevinski otpadni materijal, šut od centralnog grijanja, bijela tehnika, ambalaža iz ugostiteljskih objekata, papir, staklo, karton, pelene, plastika, tekstil, baterije, elektronski otpad kao i druga vrsta kućnog otpada. Koordinate deponije u Državnom koordinatnom sistemu su Y=6521353, X=4957590, Z=613.
3. Divlja deponija koja se nalazi na lokaciji Cerik odnosno 11.km puta Gračanica-Malešići-Lukavica. Dužina iste 40m, širine 15m i visine cca 0,5m, što čini oko 300m³ otpadnog materijala. Strukturu otpadnog materijala čini: građevinski otpadni materijal, šut od centralnog grijanja, bijela tehnika, staklo, plastika, ambalaža iz ugostiteljskih objekata kao i ostali kućni otpad. Koordinate deponije u Državnom koordinatnom sistemu su Y=6519978, X=4957208, Z=531.
4. Divlja deponija koja se nalazi na lokaciji Cerik 15.km puta Gračanica-Malešići-Lukavica. Dužina iste 15m, širine 15m i visine cca 0,4m, što čini oko 90m³ otpadnog materijala. Strukturu otpadnog materijala čini: građevinski otpadni materijal, staklo, plastika, papir, karton kao i ostali kućni otpad. Koordinate deponije u Državnom koordinatnom sistemu su Y=6517193, X=4957551, Z=394.
5. Divlja deponija koja se nalazi u Mjesnoj zajednici Gračanica, naselje Čozalovo Brdo dužine 30m, širine 5m i visine cca 0,5m, što čini oko 75m³ otpadnog materijala. Strukturu otpadnog materijala čini: sve vrste kućnog otpada, građevinski otpad, staklo, plastika, papir, karton kao i ostali otpad. Koordinate deponije u Državnom koordinatnom sistemu su Y=6525405, X=4953097, Z=265.
6. Divlja deponija koja se nalazi u Mjesnoj zajednici Gračanica, put prema Sočkovcu. Dužina iste 30m, širine 15m i visine cca 0,4m, što čini oko 180m³ otpadnog materijala. Strukturu otpadnog materijala čini: sve vrste kućnog otpada, građevinski otpadni materijal, bijela tehnika, staklo, plastika, tvrda plastika, papir, staklo, karton i drugi otpadni materijal. Koordinate deponije u Državnom koordinatnom sistemu su Y=6524754, X=4948347, Z=158.
7. Divlja deponija koja se nalazi u Mjesnoj zajednici Stjepan Polje naselje Potok Mahala dužine 15m, širine 35m i visine cca 0,4m, što čini oko 210m³ otpadnog materijala. Strukturu otpadnog materijala čini: sve vrste kućnog otpada, građevinski otpadni materijal, šut od centralnog grijanja, bijela tehnika, staklo, plastika papir, staklo karton i drugi otpadni materijal. Koordinate deponije u Državnom koordinatnom sistemu su Y=6520864, X=4953128, Z=263.

8. Divlja deponija koja se nalazi u Mjesnoj zajednici Stjepan Polje na obali rijeke Spreče dužine 8m, širine 5m i visine cca 0,4m, što čini oko 16m³ otpadnog materijala. Strukturu otpadnog materijala čini: sve vrste kućnog otpada, građevinski otpadni materijal, šut od centralnog grijanja, bijela tehnika, staklo, plastika. Koordinate deponije u Državnom koordinatnom sistemu su Y=6520978, X=4950321, Z=154.
9. Divlja deponija koja se nalazi u Mjesnoj zajednici Donja Orahovica, na lokaciji put prema naselju Makovci. Dužina iste 15m, širine 10m i visine cca 0,3m, što čini oko 45m³ otpadnog materijala. Strukturu otpadnog materijala čini: građevinski otpadni materijal, staklo, plastika, kao i ostali kućni otpad. Koordinate deponije u Državnom koordinatnom sistemu su Y=6529904, X=4945083, Z=206.
10. Divlja deponija koja se nalazi u Mjesnoj zajednici Donja Orahovica naselje Rijeka, na lokaciji put prema Rašljevi, a čine je tri manje deponije. Ukupna dužina iste 50m, širine 8m i visine cca 0,2m, što čini oko 80m³ otpadnog materijala. Strukturu otpadnog materijala čini: građevinski otpadni materijal, bijela tehnika, staklo, plastika, papir, karton kao i ostali kućni otpad. Koordinate deponije u Državnom koordinatnom sistemu su Y=6531777, X=4946829, Z=242.

PROBLEMI KOD PRIKUPLJANJA I ODLAGANJA OTPADA

1. U Odluci o komunalnom redu („Službeni glasnik grada Gračanica“, broj: 01/20), uveden je član 152. koji obavezuje sve vlasnike ili korisnike stambenih i poslovnih prostora, kao i privremeno zauzetih javnih površina, da se uključe u organizovan odvoz otpada.

Nakon dobijanja saglasnosti od strane Gradskog vijeća (Broj: 01-19-00193-2022, Broj akta:01DT-001, od 14.01.2022. godine) na Odluku o načinu obračuna i cijeni usluga sakupljanja i odvoza kućnog komunalnog otpada sa područja grada Gračanica, broj: 01/3-842-1/21 od 24.09.2021. godine, računi za odvoz komunalnog otpada su dostavljani svim vlasnicima ili korisnicima nekretnine na području gdje ima organizovan odvoz otpada.

Stvarno stanje je takvo da mi odvozimo otpad od daleko većeg broja domaćinstava od onih koji su registrovani kod nas a to je slučaj kad u jednom individualnom stambenom objektu živi više domaćinstava (što je nama teško utvrditi) a registrovano je samo jedno domaćinstvo. Sljedeća naša aktivnost je na ograničavanju količina odvoza komunalnog otpada po jednom domaćinstvu po trenutnoj cijeni na 120 litarsku kantu a da se razlika količina otpada dodatno plaća sa 2 KM po vreći.

Na ovaj način želimo napraviti razliku u cijeni odvoza otpada iz onih stambenih objekata gdje se nisu registrovala sva domaćinstva kako bi i njih obavezali da se uključe u odvoz otpada.

Ujedno želimo stimulirati korisnike da odvajaju ambalažni otpad u besplatne vreće koje im se isporučuju i koje će im se besplatno odvoziti.

2. Takođe imamo problema kod utvrđivanja korisnika ili vlasnika stanova u zgradama sa kolektivnim stanovanjem. Uspostavili smo kontakte sa vlasnicima novih zgrada koji nam nakon prodaje stanova dostavljaju spiskove vlasnika koje mi uvodimo kao korisnike. U starim stambenim naseljima imamo problem zbog lose informacije o promjeni vlasnika stanova. Samo u onim zgradama koje imaju “povjerenika” mi možemo registrovati sve korisnike i redovno unositi izmjene.

3. Nabavka adekvatnih posuda za odlaganje otpada u kolektivnim stanovanjima je dug i složen proces tako da pojedini nemaju posude za odlaganje otpada (naselje Malta i naselje Kifla), njihov broj je nedovoljan ili su u lošem stanju (Ritašići, Bazen).
Članom 156. Odluke o komunalnom redu („Sl. Glasnik Grada Gračanica“ broj: 1/20) definisano je da posude za komunalni otpad nabavljaju i održavaju korisnici usluga a za novoizgrađene objekte i novootvorene poslovne prostore to čini investitor, odnosno korisnik (kako je definisano njihovim ugovorom).
4. Nedovoljna uključenost privrednih subjekata je takođe jedan od stalnih problema. Naši inkasanti svim privrednim subjektima uruče poziv za potpisivanje ugovora i nakon isteka datog roka, spisak privrednih subjekata koji nemaju potpisan ugovor, dostavljamo inspekcijskoj službi. Po prijavi inspekcija preduzima zakonske mjere ali je taj proces u praksi spor i mnogi plate kaznu jer im je to jeftinije nego da potpišu ugovor. Smatramo da nije dobro ukoliko takvi jednokratno plate kaznu nego da ih treba kažnjavati sve dok ne ispune svoju zakonsku obavezu. Da bi izbjegli ovako nizak procenat uključivanja privrednih subjekata u organizovan odvoz otpada, prijedlog je da se prilikom izdavanja Rješenja o obrtu da rok za potpisivanje ugovora i inspekciji dostavi jedan primjerak Rješenja kako bi nakon isteka roka mogli poduzeti zakonske mjere.
5. Odlaganje različitih vrsta otpada (animalnog, biljnog, građevinskog, krupnog i sl.) u kontejnere za ulični otpad i formiranje divlje deponije na parkingu kod skretanja prema SŠC. Pored domaćinstava imamo saznanja da i privredni subjekti dovoze svoj otpad u ove kontejnere. Iz ovih posuda otpad se vozi svakim radnim danom ali i to je nedovoljno jer u poslijepodnevnim satima i vikendom dovoze sa vozilima otpad i odlažu ga na nedozvoljen način.
Za ovaj problem moramo naći sistemsko rješenje (postavljanje kamera, dežurni komunalni redari, inspekcija, policija) jer idu topliji dani a ne želimo divlje deponije u gradu.
Sve dodatne količine otpada građani mogu odložiti na deponiju uz simboličnu naknadu u zavisnosti od količine i vrste otpada.
6. Neriješeno pitanje iskopane zemlje na gradilištima koju izvođači istresaju na obale rijeka čime utiču na smanjenje protoka rijeka i narušavaju izgled obale rijeke. Za tu namjenu treba odrediti posebnu lokaciju ili izvođače obavezati da tu zemlju voze na gradsku deponiju gdje se može iskoristiti kao prekrivni sloj.
7. Korisnici koji su potpisali ugovor o selekciji otpada ne ispunjavaju svoje obaveze i ne vrše uopšte razdvajanje otpada, ne razdvajaju po upustvu nego u ambalažnom otpadu imamo dosta drugog otpada koji se mora izdvojiti ili čak zloupotrebljavaju vreće koje su besplatno dobili za odvajanje otpada (stavljaju u njih komunalni otpad, prekrivaju drva i sl.).
8. Uvođenje selektivnog odvajanja otpada, njegovo prikupljanje, razdvajanje i baliranje nije ekonomski opravdano. Uz sufinansiranje Federalnog zavoda za zapošljavanje zapošljavamo sezonske radnike na razdvajanju i baliranju otpada ali to je nedovoljno jer bi na tim poslovima trebalo da trajno bude angažovano više radnika. Ipak, ova aktivnost ima dugoročnu korist: smanjenje otpada trajno odloženog na deponiju, smanjenje troškova odvoza otpada na regionalnu deponiju, ispunjenje ciljeva Federalnog plana upravljanja otpadom, ekološki čista i osvještana sredina i dr.
9. Naplativost usluge odvoza otpada je dostigla 85 %. Redovno se vrši utuživanje ali problem su sudske presude u kojima se izuzimaju stvari od dužnika pri čemu mi imamo samo veće troškove. Pored toga što smo vršili uslugu koju nismo naplatili, platili smo sudske troškove a prilikom izuzimanja stvari od dužnika angažujemo vozilo i radnike, a to većinom budu stvari

koje se ne mogu niti prodati, niti iskoristiti pa završe na deponiji. Po tome ispadne da te korisnike-dužnike besplatno riješimo još jednog otpada.

10. Prilikom odvoza krupnog otpada građani kontejnere pune građevinskim otpadom i šljakom od centralnih grijanja za koje moraju platiti vanredan odvoz na deponiju. Pored toga, ne pridržavaju se uputstva nego otpad stavljaju pored kontejnera što nama iziskuje dodatne troškove. I ove godine smo, pored odvoza kontejnera, imali dodatne troškove na angažovanju utovarivača, traktora i kamiona na uklanjanju otpada oko kontejnera.
11. Gradska deponija je pretrpana i hitno se mora preći na regionalni koncept odlaganja otpada uz izgradnju pratećih objekata i potrebne opreme.
12. Nemamo lokaciju za deponiju građevinskog otpada koji se neće moći voziti na regionalnu deponiju. Sve više ćemo imati ovog otpada odloženog na nedozvoljen način.

Direktor:

Mr.sci. Senad Memić